

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

שם השיעור (שיעור מס') – 400-20-0 – מדרש אגדה: התעלמות מקריאת הפסוקים?

שם המרצה (כתובת דוא"ל) – הרב ד"ר יונתן פיינטוך

1. תלמוד בבלי ברכות ד' ע"ב

אמר רבי יוחנן: מפני מה לא נאמר נו"ן באשרי? מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל, דכתיב (עמוס ה, ב): "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל". במערבא מתרצי לה הכי: "נפלה ולא תוסיף לנפול עוד קום בתולת ישראל!" אמר רב נחמן בר יצחק: אפילו הכי חזר דוד וסמכן ברוח הקודש, שנאמר (תהלים קמה, יד): "סומך ה' לכל הנופלים".

2. מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויסע פרשה א

(א) וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים דורשי רשומות אמרו ולא מצאו מים. דברי תורה שנמשלו למים. ומנין שנמשלו למים? שנ' הוי כל צמא לכו למים (ישעיה נה א) לפי שפרשו מדברי תורה שלשת ימים לכך מרדו ולכך התקינו להם הנביאים והזקנים שיהיו קורין בתורה בשבת בשני ובחמישי...

(ב) ויבאו מרתה, ר' יהושע אומר לשלשה מקומות באו ישראל באותה שעה שנ' ויבאו מרתה... ר' אלעזר המודעי אומר לא באו אלא למקום אחד.

(ג) וילונו העם על משה, ר' יהושע אומר היה להם לישראל להמלך בגדול שבהם תחלה לומר מה נשתה אלא שעמדו ואמרו דברי תרעומת על משה. ר' אלעזר המודעי אומר לימודין היו ישראל בדברי תרעומת על משה ולא על משה בלבד אמרו אלא על הגבורה לכך נאמר לאמר מה נשתה...

(ד) ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים שם שם לו חוק ומשפט וגו'. ... דורשי רשומות אמרו: הראהו דברי תורה שנמשלו לעץ שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה וגו'.

3. תורת המגיד שמות פרשת בשלח

ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם [טו, כג]. שמעתי לפרש בשם הה"מ ז"ל מ"ש כי מרים הם, קאי על ישראל שהיו בעת ההיא מרים, וכמו שאמרו שהחולה אומר למתוק מר, מהמרירות שבפיו, וזהו שאמר כי מרים הם. אמנם בכח משה שהיה דבוק בעץ החיים שהוא התורה, כמש"כ (משלי ג, יח) עץ חיים הוא למחזיקים בה, הופיע עליו השי"ת להשפיע עליהם כח הרוחני להמתיק בפיהם מתיקות התורה, וז"ש ויורהו ה' עץ וגו'.

3. מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויסע פרשה א

וילונו כל עדת בני ישראל על משה ועל אהרן במדבר, ר' יהושע אומר היה להם לישראל להמלך בגדול שבהם מה נאכל אלא עמדו ואמרו דברי תרעומת על משה. רבי אלעזר המודעי אומר לימודין היו ישראל להיות אומרים דברי תרעומת על משה ולא על משה בלבד אלא אף על אהרן.

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

להמית את כל הקהל הזה ברעב, ר' יהושע בן קרחה אומר אין לך מיתה קשה יותר ממיתת רעב שנ' טובים היו חללי חרב מחללי רעב וגו' (איכה ד ט). ר' אלעזר המודעי אומר ברעב בא עלינו רעב אחר רעב דבר אחר דבר חשך אחר חשך.
ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם וגו', ר' יהושע אומר אמר הקדוש ברוך הוא למשה הריני נגלה מיד ואיני מעכב. ר' אלעזר המודעי אומר אינו אומר הנני אלא בזכות אברהם יצחק ויעקב.
לכם, ר' יהושע אומר בוודאי (אינו) ראוי לכם. ר' אלעזר המודעי אומר אינו אומר לכם אלא בזכות אברהם יצחק ויעקב.

5. בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת מקץ פרשה צב

וימצא הגביע באמתחת בנימן .

כיון שנמצא הגביע אמרו ליה: מה גנבה בר גנבתה ?

אמר להון יש כאן שעיר ?

יש כאן אחים מוכרים את אחיהם ?

6. תלמוד בבלי מסכת חולין דף ס עמוד ב

רבי שמעון בן פזי רמי :

2 כתיב: (בראשית א') ויעש א-להים את שני המאורות הגדולים וכתב: את המאור הגדול ואת המאור הקטן !

3 אמרה ירח לפני הקב"ה: רבש"ע, אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד ?

4 אמר לה: לכי ומעטי את עצמך !

5 אמרה לפניו: רבש"ע, הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון, אמעיט את עצמי ?

6 אמר לה: לכי ומשול ביום ובלילה ,

7 אמרה ליה: מאי רבותיה, דשרגא בטיהרא מאי אהני (נר בצהריים – מה מועיל)?

8 אמר לה: זיל, לימנו בכ ישראל ימים ושנים ,

9 אמרה ליה: יומא (חמה) נמי, אי אפשר דלא מנו ביה תקופותא, דכתיב (בראשית א') והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים

10 זיל, ליקרו צדיקי בשמיך: (עמוס ז') יעקב הקטן שמואל הקטן (שמואל א' יז) דוד... הקטן .

11 חזייה דלא קא מיתבא דעתה, אמר הקב"ה: הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח !

12 והיינו דאמר ר"ש בן לקיש: מה נשתנה שעיר של ראש חדש שנאמר בו (במדבר כ"ח) לה' - אמר הקב"ה: שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח.

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

7. בראשית רבה לח יג

אמר ר' חייא בריה דרב אדא דיפו: תרח עובד צלמים ומוכר היה, חד זמן נפיק לאתר, הושיב לאברהם מוכר תחתיו... חד זמן אתת חדא איתתא טעונה בידא חדא פינג דסולת, אמרה ליה: הא לך קרב קודמיהון. קם נסיב בוקלסא בידיה ותברינון לכולהון פסילא, ויהיב בוקלסא בידא דרבה דהוה ביניהון. כיון דאתא אבוה, אמר ליה: מאי עביד להון כדין? אמר ליה: מה נכפור מינג, אתא חדא איתתא טעינה ליה חדא פינג דסולת, ואמרה לי הא לך קריב קודמיהון. קריבת לקדמיהון הוה דין אמר אנא איכול קדמאי, ודין אמר אנא איכול קדמאי, קם הדין רבה דהוה ביניהון נסב בוקלסא ותברינון! אמר ליה: מה אתה מפלה בי, וידעון אינון? אמר ליה: ולא ישמעו אוזניך מה שפיך אומר! קם ונסביה לנמרוד... [תרגום: תרח עובד צלמים ומוכר היה. פעם אחת יצא למקום, הושיב את אברהם מוכר תחתיו... פעם אחת באה אישה אחת ובידה קערה אחת של סולת. אמרה לו: הא לך, הקרב לפניהם. קם לקח מקל בידיו ושבר את כל הפסלים, ונתן את המקל ביד הגדול שבהם. כשבא אביו אמר לו: מי עשה להם כך? אמר לו: מה אעלים ממך, באה אישה אחת ובידה קערה אחת סולת, ואמרה לי 'הא לך והקרב לפניהם'. הקרבתי לפניהם, והיה זה אומר אני אוכל ראשון, וזה אומר אני אוכל ראשון, קם הפסל הגדול שהיה ביניהם, לקח את המקל ושברם! אמר לו: מה אתה משטה בי, וכי יודעים הם? אמר לו: ולא ישמעו אוזניך מה שפיך אומר! קם ומסרו לנמרוד...]